

2. Лановицкая О.В. Системное применение антибактериальных препаратов в комплексном лечении генерализованного пародонтита // Современная стоматология. -2001.- № 4. С. 38-40.
3. Мороз К.А., Сай В.Г., Температурна оцінка лікування ізатізонам хронічного періодонтиту в стадії загострення. // Мат. УІІІ конгресу СФУЛТ – Львів-Трускавець, 2000. С.355.
4. Потопальский А.И., Лозюк Л.В. Противовирусный противоопухолевой препарат изатизон. Киев, «Наукова думка», 1995, 104с.
5. Сай В.Г., Лісняк О.І. Особливості лікування захворювань пародонту//Гігієнічні проблеми сучасного суспільства// Зб. тез до 100річчя кафедри загальної гігієни ЛДМУ ім. Данила Галицького. – Львів, 1999. С.291.

І. Р. СВИСТЕЛЬНИК

**ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ГАЛУЗІ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У 20-30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ
(Повідомлення друге)**

У статті проаналізовано репертуар книг медико-біологічної тематики для галузі фізичної культури і спорту у 20-30-х роках ХХ століття. Представлено відомих науковців – авторів книг, брошур, науково-методичної літератури, яка була надрукована у спеціалізованому видавництві галузі фізичної культури і спорту „Фізкультура и спорт”. Проаналізовано типологічні особливості медичних видань, надрукованих для галузі, які значно посприяли розвитку інформаційного забезпечення у ВНЗ фізкультурного профілю.

Ключові слова: книги з медицини, інформаційне забезпечення, спеціалізоване видавництво.

В статье проанализирован репертуар книг по медицине периода 20-30-х годов ХХ века. Представлены книги, брошюры, научно-методическая литература известных ученых, издаваемая в специализированном издательстве отрасли физической культуры и спорта „Физкультура и спорт”. Проанализированы типологические особенности изданий, напечатанных для отрасли, благодаря которым осуществлялось развитие информационного обеспечения вузов физкультурного профиля.

Ключевые слова: книги по медицине, информационное обеспечение, специализированное издательство.

The repertoire of medical literature of period in 20-30 of XXth century age is analysed in the article. Books, brochures, scientifically-methodical literature of authorship of the known scientists, published in different publishing houses, are presented, which was instrumental in development of the informative providing of institutes of higher of athletic type.

Keywords: medical literature, informative providing, publishing houses.

Актуальність. Спортивна медицина як окрема галузь медичної науки почала формуватися з розвитком галузі фізичної культури і спорту для вивчення здоров'я, фізичного розвитку та функціональних можливостей організму під час впливу на нього засобів фізичної культури і спорту. Охорона здоров'я і фізична культура стали взаємодоповненими поняттями, оскільки профілактика є основою медицини. Тому для медичної галузі надзвичайно важливим залишається використання фізкультури як важливого чинника оздоровлення населення. Профілактичний напрям медицини не тільки впритул наблизений, але й є елементом фізичної культури, оскільки без лікарського контролю неможливий її розвиток та обґрунтування.

1918 року була створена система медичного книговидання та книгорозповсюдження. У цей час фізична культура і спорт потребувала медико-біологічного обґрунтування теорії і методики фізичного виховання, спортивного тренування. Наукові дослідження цих років стали підґрунтям для перших підручників і навчальних посібників з фізіології, гігієни та лікарського контролю. Медичну книгу почало друкувати новостворене Державне медичне видавництво (Держмедвидав). Крім того, літературу цієї тематики випускало спеціалізоване державне видавництво галузі фізичної культури і спорту – „Физкультура и спорт”.

Мета дослідження полягає в історико-теоретичному дослідженні репертуару медичної літератури для галузі фізичної культури і спорту 20-30-х років ХХ століття.

Матеріали дослідження. У 30-х роках ХХ століття у зв'язку зі зростанням масовості фізкультурного руху розширилася сфера як практичної, так і наукової діяльності тієї ланки медицини, що працювала на спорт. 1936 року Всесоюзний комітет у справах фізичної культури та спорту вперше розглянув питання розробки наукових основ функціонування галузі фізичної культури і спорту, затвердив тематичний план галузевих науково-дослідних робіт на 1937 рік. Напрямки наукових досліджень передбачали дослідження за десятьма проблемами, серед яких 7-ю проблемою було визначено лікарський контроль; 8-ю – травми у спорті та їх профілактику; 9-ю – лікувальну фізичну культуру; 10-ю – проблему тренування та загартування [1]. Науково-дослідна робота мала здійснюватися у ВНЗ фізкультурного профілю та науково-дослідних інститутах. На той час уже функціонували Грузинський науково-дослідний інститут фізичної культури (1931, Тбілісі), Український науково-дослідний інститут фізичної культури (1931, Харків) з філіями у Києві, Дніпропетровську та Одесі, Ленінградський науково-дослідний інститут фізичної культури (1933) і Центральний науково-дослідний інститут фізичної культури (1933, Москва). Ці наукові установи здійснювали фундаментальні та прикладні наукові дослідження з соціологічних, педагогічних, медико-біологічних та організаційних проблем фізичного виховання, масового фізкультурного руху, спорту; здійснювали підготовку і підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів інститутів фізичної культури та тренерських кадрів. У довоєнні роки саме в науково-дослідних інститутах був ґрунтовно розроблений комплекс ГПО, система виробничої гімнастики, різноманітні методики лікувальної фізичної культури. Інститути фізичної культури й науково-дослідні інститути фізичної культури брали активну участь в упровадженні результатів наукових досліджень у практику, створювали підручники, навчальні посібники, надавали науково-методичну допомогу фізкультурно-спортивним організаціям.

Так, за період 1925-1939 років для галузі фізичної культури і спорту було надруковано значну кількість видань медико-біологічної тематики, зокрема „Руководство по врачебному контролю за физическим развитием” (Г. К. Бирзін, В. В. Гориневський, 1925), „Гигиена физических упражнений и спорта” (В. В. Гориневський, 1925), „Биологическое значение физических упражнений” (А. Маттиас, 1926), „Спортивный массаж” (І. П. Калістов, 1930), „Как пользоваться солнцем, воздухом и водой” (А. Г. Орлюк, 1930), „Здоровье физкультурницы” (І. Пелінгер, 1930), „Работа врача по физкультуре” (Н. А. Поморцев), „Ближе к солнцу” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1930), „Лечит ли физическая культура” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1930), „Лечитесь солнцем” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1930), „Спортивные повреждения и первая помощь в несчастных случаях при занятиях физкультурой” (І. П. Калістов, 1931), „О закаливании” (В. Н. Песков, 1931), „Закаливайтесь солнцем, воздухом и водой” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1931), „Дыхание при беге” (І. П. Смирнов, 1931), „Врачебно-физкультурная работа” (А. С. Утехін, 1932), „Гигиена физкультурника” (В. А. Блях, 1932), „Основы самоконтроля и санминимума физкультурника” (С. Герценштейн, 1932), „Врачебный контроль над физической культурой” (Б. А. Івановський, 1932), „Врачебная работа по комплексу ГТО” (З. Фірсов, 1932), „Краткое руководство по анатомии и физиологии” (А. Н. Крестовніков, В. П. Турченко, 1932), „Лечебная физкультура при заболеваниях сердца” (А. Соколов, В. Мошков, 1934), „Физкультура как лечебный фактор” (за редакцією Б. А. Івановського, 1934), „Врачебный контроль над физической культурой”

(Б. А. Ивановський, 1935), „Лечебная физкультура” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1935), „Спортивная травматология” (І. Крячко, А. Ланда, 1937), „Спортивный массаж” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1937), „Справочник врача-физкультурника” (Д. Ф. Дешин, Г. І. Котов, 1938), „Движение человеческого тела” (М. Ф. Іваницький, 1938), „Анатомия мышечной системы” (П. Ф. Лесгафт, 1938), „Научные основы закаливания” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1938), „Физиология человека” (А. І. Крестовніков, 1938), „Лечебная физкультура. Методика и организация физической культуры в лечебно-профилактических учреждениях” (за редакцією В. К. Добровольського та М. І. Куслика, 1939), „Самоконтроль и санитарно-гигиенические навыки физкультурников” (М. Раскін, 1939), „Основы врачебного контроля над физкультурой” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1939), „Спортивный массаж и самомассаж” (І. М. Саркізов-Серазіні, 1939) [2].

Було також видано збірники наукових праць: „Врачебные исследования физкультурников” (1931), „Здравоохранение и физкультура” (1934), „Проблемы врачебного контроля” (1939), „Труды Центрального научно-исследовательского института физической культуры. Исследования по физиологии физических упражнений” (1939), збірник наукових праць фізіологічної лабораторії Центрального науково-дослідного інституту з фізичної культури „Физиологические основы спорта” (1935) та матеріали наукової конференції „Лечебная физкультура на курортах” (1933) [3].

Усі ці книги були надруковані у спеціалізованому видавництві „Физкультура и спорт”, за тематико-типологічною характеристикою вони поділялися на книги, брошури, підручники, навчальні посібники, програми, наукові та науково-популярні видання. Звісно, друкували їх російською мовою, а авторами видань були знані вчені, які здійснювали наукові дослідження й активно упроваджували їх у спортивно-тренувальну діяльність. Остеронь не залишали й вищу школу: підручники та навчальні посібники, збірники наукових праць та матеріали конференцій поповнювали фонди бібліотек, стали основою інформаційного забезпечення у ВНЗ фізкультурного профілю.

Висновки. Завдяки розвитку медицини відбулося формування нового її відгалуження – спортивної медицини, яка розпочала вивчати вплив фізичної культури і спорту на здоров’я, фізичний розвиток та морфофункціональні особливості організму людини. Це відбувалося у 20-30-х роках ХХ століття у спеціалізованих науково-дослідних інститутах фізичної культури. Разом з розвитком спортивної медичної науки почали здійснюватися наукові дослідження й з’являтися їх результати у вигляді книг, брошур, підручників та навчальних посібників, наукової та науково-популярної літератури, яка стала підґрунтям інформаційного забезпечення галузі фізичної культури і спорту в цілому та ВНЗ фізкультурного профілю зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фомин Ю. А. ВНИИФК – головное учреждение отечественной спортивной науки / Ю. А. Фомин, З. К. Смеловская // Теория и практика физической культуры. – 1998. - № 10. – Режим доступа : <http://www.teoria.ru>.
2. Издательство „Физкультура и спорт” : библиогр. указ. в 2-х т. –М. : Физкультура и спорт, 1983. – Т. 1. – 384 с.
3. Там само. – 384 с.

Н. Р. СИНЮРА-РОСТУН ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ’Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПРОСТОРОВИЙ АСПЕКТ

Здорові діти - здорова нація.

Анотація. Стаття присвячена проблемам захворюваності дітей дошкільного та шкільного віку у просторовому аспекті. Аналізуються основні причини погіршення